

Femårsplan

Plan 2022 – 2026

Museumstjenestene i Rogaland

Plan for Museumstjenestene i Rogaland 2022-2026

Framsida: (1) Bygningsantikvar Kirsten Hellerdal Fosstveit dokumenterer bygninger i forbindelse med bygningsvernundersøkelsen i 2019. Foto: Mathies Ekelund Erlandsen, MUST. (2) Fotoarkivar Madli Hjermann undersøker muggsopp på et fotonegativ. Foto: Ana Goncalves, Haugalandmuseet. (3) Konservatorene Eirik og Therese arbeider på et piano av palisander og stol av mahogny. Foto: Stina Ekelund Erlandsen. (4) Stina behandler en sofa i biedermeierstil der trevirket av mahogny oljes, samt oppskallinger i finéret limes og konsolideres. Foto: Therese Espeland.

Museumstjenestene i Rogaland
www.museumstjenestene.no

Museumstjenestene i Rogaland

Plan 2022 – 2026

UTARBEIDET AV
Museumstjenestene i Rogaland

TILSLUTTET AV
Styringsgruppen for Museumstjenestene i Rogaland
05.01.2022

Interiør på Grødaland, Jærmuseet.
Foto: Kirsten Hellerdal Fosstveit

Innhold

1.	Forord	6
2.	Bakgrunn	8
2.1.	Museumstjenestene i Rogaland	8
2.2.	Planer, utredninger og stortingsmeldinger	8
3.	Erfaringer, arbeidsmåte og videre utvikling	14
3.1.	Arbeidsformer	14
3.2.	Videre utvikling.....	17
3.3.	Oppdateringer fra Museumstjenestene	19
4.	Fellesprosjekt.....	21
4.1.	Kort omtale av prosjektene	22
5.	Fotoarkivar	26
5.1.	Om stillingen	26
5.2.	Status for samlingene med foto, film og lyd	26
5.3.	Videre utvikling.....	27
5.4.	Mål og handlingsplan 2022-2026.....	28
6.	Bygningsantikvar.....	32
6.1.	Om stillingen	32
6.2.	Status for bygningssamlingene.....	32
6.3.	Videre utvikling.....	33
6.4.	Mål og handlingsplan 2022-2026.....	36
7.	Konservatorer	40
7.1.	Om stillingene	40
7.2.	Status for gjenstandsamlingene	40
7.3.	Videre utvikling.....	41
7.4.	Mål og handlingsplan 2022-2026.....	42
8.	Sluttnoter / referanser	45

Utstilling i Haugalandmuseets
lokaler på Baustad, Nedstrand.
Foto: Stina Ekelund Erlandsen.

1. Forord

Fra 2020 ble Museumstjenestene konsolidert ved at samtlige stillinger fikk status som permanente. Prosjektfasen er slik over og man er kommet over i driftsfasen. I den anledning er det nå behov for en langsiktig plan som staker ut kursen for Museumstjenestene de neste fem årene.

Om planen

Planen er delt inn i tre hoveddeler. Først om bakgrunnen for Museumstjenestene. Her viser vi til sentrale dokumenter som planen bygger på. Neste del handler om erfaringer fra arbeidet så langt, og anbefalinger for arbeidet de neste årene. Til sist følger omtale av fellesprosjektene, etterfulgt av mål og handlingsplaner for hver av stillingene i Museumstjenestene.

Strategier og målformuleringer er knyttet opp mot vedtatte planer, både nasjonale, regionale og lokale planer ved museene.

Formål

Planen har flere formål:

- **Mer forutsigbarhet** – langsiktige planer og mål gjør det enklere for både Museumstjenestene og museene å planlegge arbeidet med samlingene.
- **Mer samhandling og samarbeid** – årlige tema og målsetninger åpner for økt samarbeid på tvers av fag/stillinger i Museumstjenestene, og på tvers av de ulike museene.
- **Økt kompetanse** – tematisk fokus i arbeidet gjør at man kan gå mer i dybden og slik føre til mer faglig utvikling.
- **Økt effektivitet og kvalitet** – en langsiktig plan gjør det enklere å planlegge arbeidet fremover, og tematiske fokus gjør at man kan jobbe mer effektivt. Vi tror dette gir mer tid til arbeid med samlingene og mindre til administrasjon og planlegging, samt økt kvalitet på tiden som blir lagt ned.

Planen skal revideres årlig. Dermed kan vi gå igjennom status for det arbeidet som er gjort, fange opp eventuelle nye tema som kan gi grunnlag for endringer i planen og planlegge arbeidet for kommende år. Planen rulleres mot slutten av planperioden.

...

Planen ble tilsluttet av styringsgruppen for Museumstjenestene i Rogaland i møte 05.01.2022.

Sentrale dokument som danner
bakgrunnen for etableringen av
fellestjenester for museene i
Rogaland. Foto: Kirsten Hellerdal
Fosstveit.

2. Bakgrunn

2.1. Museumstjenestene i Rogaland

2.1.1. Formål

Formålet til Museumstjenestene er å løfte det faglige arbeidet innen samlingsforvaltning, og styrke samarbeidet mellom de fylkeskommunalt støttede museene i Rogaland¹.

2.1.2. Stillinger

Museumstjenestene består per 2021 av flere stillinger knyttet til samlingsforvaltning:

- en fotoarkivar
- en bygningsantikvar
- tre konservatorer

Museene i Rogaland forvalter ulike typer samlinger. Museumstjenestene arbeider med samlingene ut fra gjeldende avtaler og den kompetansen tjenestene har.

2.1.3. Styringsgruppe

Det er opprettet en styringsgruppe for Museumstjenestene. I styringsgruppen sitter representanter fra hvert av museene, samt representanter fra Rogaland fylkeskommune.

2.1.4. Navn

I 2020 byttet tjenestene navn fra *Fellestjenestene* til *Museumstjenestene* i Rogaland.

2.2. Planer, utredninger og stortingsmeldinger

Under presenteres sentrale dokumenter som er relevante for arbeidet til Museumstjenestene.

2.2.1. Regionalplan for museum (2011)

Rogaland fylkeskommune vedtok i 2011 regionalplan for museum. I denne planen definerer fylkeskommunen sin rolle og prioriterte oppgaver overfor museene de neste årene. Ambisjonene er bl.a.

etablering av fellestjenester med fem stillinger innenfor samlingsforvaltning, konservering og bygningsvern.

Gjennom fellestjenestene ønsket Rogaland fylkeskommune å bidra til styrking og bedre utnyttelse av kompetansen i regionen i forhold til nevnte fagområder, samt en revitalisering av samlingene og slik legge et godt grunnlag for formidlings- og forskningsprosjekter av høy kvalitet.

Ambisjonene følges opp i mål- og handlingsdelen i planen, der tiltak 13 er utredning av behov og modeller for samarbeid og fellestjenester innen samlingsforvaltning:

*Det skal gjennomførast ei kartlegging og utgreiing av kva type tenester det vil vera størst behov for og mest tenleg å løysa gjennom fellestiltak. Utgreiinga skal vurderer ulike modellar for eigarskap og samarbeid (t.d. med Arkeologisk museum og Arkivenes Hus), og sjå på lokalisering og finansiering. Utgreiinga skal ha eit breitt perspektiv, men særleg vurderer fellestenester i høve til foto/digitalisering, konservering og magasinering. Musea har og felles utfordringar i høve til bygningsvern og dette området skal og vurderast i høve til fellesløyser.*ⁱⁱ

2.2.2. Utredning av fellestjenester (2012)

Det ble satt ned en arbeidsgruppe med representanter fra alle museene, samt Rogaland fylkeskommune og representant fra senter for konserveringsarbeid i Rogaland (tilknyttet Arkeologisk museum). Barbara de Haan, Collection Care & Management, ble tilsatt som prosjektleder. De Haan er også forfatter av rapporten som blei publisert i 2012.

Rapporten legger frem anbefalinger fra arbeidsgruppen om hvilke fagområder innen samlingsforvaltning som burde prioriteres og som ville være mest hensiktsmessig å styrke gjennom fellestjenestene.

I rapporten blir det formulert et overordnet mål for tjenestene:

*Sikre profesjonell håndtering av den materielle kulturarven i regionen slik at den totale levetiden til museumsgjenstander og kulturhistoriske bygninger og fartøy kan forlenges til fordel for formidling og forskning til et bredt publikum.*ⁱⁱⁱ

Rapporten kommer også med forslag til organisasjonsmodell for fellestjenestene, lokalisering og finansiering.

Faser og gjennomføringsplan

Utredningen fra 2012 deler opp arbeidet i tre faser:

- fase 1: planleggings- og oppstartfasen
- fase 2: gjennomføringsfasen
- fase 3: konsolideringsfasen

Når vi nå skriver 2021 er vi kommet til konsolideringsfasen/driftsfasen. Om denne fasen sier utredningen følgende:

*Hovedvekten vil ligge på samlingsforvaltning, konservering, veiledning i forhold til bygningsvern, restverdiredning og intern kursvirksomhet.*ⁱⁱⁱ

I denne planen er det satt opp handlingsplan med prosjekter for de ulike fagene som passer inn under temaene nevnt ovenfor.

2.2.3. Evaluering av museumsreformen i Rogaland (2016)

I 2016 gjennomførte Telemarksforskning en studie av museene i Rogaland på oppdrag fra Rogaland fylkeskommune. Rapporten kan leses som en vurdering av museumsfeltet i fylket som helhet sett i et «fugleperspektiv». Evalueringen ser særlig på hvordan museene er organisert etter museumsreformen, og hvilke utfordringer og behov nåværende organisering skaper i dag og i tiden framover.

Museumstjenestene/Fellestjenestene er omtalt flere steder i rapporten, og forfatterne kommer med flere anbefalinger for videre utvikling av tjenestene.

Vi anbefaler at fellestjenesten gjøres permanent, og at den styrkes ytterligere med ressurser på teknisk konservering og formidling/utstilling, eventuelt også på strategisk publikumsutvikling. I lys av at de regionale museumsmidlene er knappe, er det viktig at fleksibiliteten i fellestjenestene bevares, slik at tjenesten kan fylles med den type kompetanse som det til enhver tid er mest behov for ved museene.^{iv}

2.2.4. Felles dokumentasjons- og innsamlingsplan (2017)

Museene i Rogaland har arbeidet frem en felles dokumentasjons- og innsamlingsplan for perioden 2017-2021. Et mål med arbeidet var å skape større bevissthet rundt dokumentasjonen og innsamlingen museene gjør. En samlet oversikt over, og kjennskap til, museenes ulike samlinger vil gjøre museene bedre rustet til å styre fremtidig innsamlingspolitikk, til å spisse sine samlinger og til å starte innsamlings- og avhendingsprosesser som del av en aktiv samlingsutvikling. Planen ble først initiert av Rogaland fylkeskommune, som et tiltak i handlingsprogrammet i regionalplan for museum 2011 – 2014.

Representanter fra fellestjenestene var med i arbeidsgruppen, og tjenestene er nevnt flere steder i planen.

2.2.5. Museumsmeldingen – Meld. St. 23 (2020-2021)

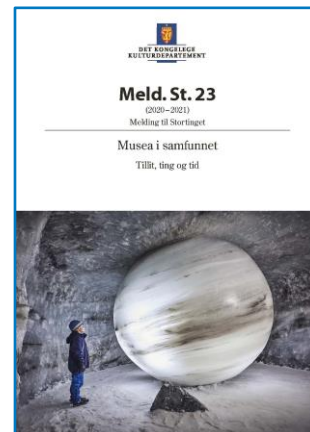
Ny museumsmelding, med tittelen «Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid», ble lagt frem 26. mars 2021. Meldingen er delt inn i ulike mål/kapitler:

1. Solid kunnskapsproduksjon
2. Relevant formidling
3. Helhetlig samlingsutvikling
4. Trygg ivaretagelse
5. Aktiv samhandling

Alle berører arbeidsfeltet til Museumstjenestene, ikke minst punkt 3 og 4 som særlig gjelder samlingene og forvaltningen av disse.

Museumstjenestene i Rogaland, og samarbeidet mellom museene her i fylket, har blitt lagt merke til. Museumsmeldingen løfter blant annet frem arbeidet til samlingsteamet i egen faktaboks. Her følger et utdrag:

(...) Prosjektet lyfta samlingsarbeid på ein måte som vart lagt merke til ut over fylkesgrensene. Nasjonalt vert Samlingsteam Rogaland omtalt som eit godt døme på fellestenester innanfor samlingsforvaltning (Kulturrådets museumsundersøkelse 2018) og praktisk samarbeid (Riksrevision. 2017). Fellestenestene eksisterer framleis, men no under namnet Museumtjenestene i Rogaland. Fylkeskommunen finansierer tenestene, som har fylgjande faste stillingar: fotoarkivar, bygningsantikvar og tre gjenstandskonservatorar. ^v

Videre har museumsmeldingen et eget avsnitt om fellestjenester (meldingen, punkt 9.1.2, s. 96), der denne modellen blir anbefalt brukt i flere fylker/regioner:

Fleire stader i landet er det etablert fellestenester for musea i regionen. Dette gjeld særleg innan samlingsforvaltning med fellesmagasin for fleire museum, og bygningsvern med felles bygningsvernrådsgjevarar for ein heil region. Fylkeskommunane har vore aktive og gode støttespelarar for slike initiativ, og røynslene haustar lovord. Kulturdepartementet meiner dette er gode døme på korleis musea, gjennom å samla ressursar, både byggjer faglege bruer og finn effektive løysingar. Slike fellestenester kan vera vegen å gå fleire stader i samband med nybygg og infrastruktur for lagring og oppbevaring. Geografi og avstandar spelar naturleg nok ei rolle for kor effektive slike fellestenester kan vera, men erfaringane viser at desse regionale fellesløfta gjev god utteljing for musea. Kulturdepartementet meiner at gode erfaringar med fellestenester i ulike deler av landet har overføringsverdi til andre regionar. Dette må sjåast i lys av ambisjonen om eit lyft for istandsetjinga av dei kulturhistoriske bygningane som musea forvaltar, drøfta i kapittel åtte. ^v

Museumsmeldingen omtales mer i senere kapitler (kap. 4 – 7), tilknyttet handlingsplanene til Museumstjenestene.

2.2.6. Kulturmiljømeldingen - Meld. St. 16 (2019–2020)

Ny kulturmiljømelding ble presentert i 2019 med tre nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Kulturmiljømeldingen legger opp til et tettere samarbeid med museumssektoren:

Kulturmiljømeldinga understrekar at god forvaltning av materiell og immateriell kulturarv er avhengig av eit styrkt samarbeid mellom kulturmiljøforvaltning og kultur- og museumssektoren. Tema for vidare samhandling og utvikling omfattar [samlingsforvaltning](#) og [digital infrastruktur](#), kunst- og kulturfeltet som arena for utvikling av berekraftige løysingar og musea som forvaltarar av [kulturhistoriske bygningar og kulturmiljø](#). ^v

Alle fagfeltene Museumstjenestene arbeider med er nevnt som tema for samarbeid med andre deler av kulturmiljøfeltet.

Therese fastlegger oppskallinger og renser modell over Tanangerbasen for Norsk Oljemuseum. Foto: Kirsten Torborg Hetland, Norsk Oljemuseum

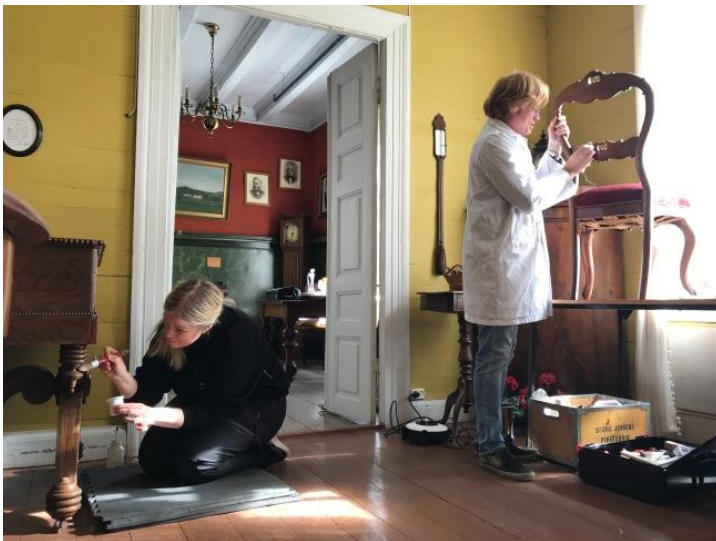
3. Erfaringer, arbeidsmåte og videre utvikling

Museumstjenestene jobber for museene i Rogaland. I tillegg til arbeid for hvert enkelt museum (lokal bistand), bidrar vi med rådgiving og fellesprosjekter med nytteverdi for alle museene. Dette vil vi fortsette med. Vi vil også fortsette med at museene legger inn ønsker til bistand i prosjekter innen samlingsforvaltning, gjerne i dialog med Museumstjenestene. Samtidig ser vi et behov for mer langsiktige planer, og ønsker å arbeide med årlige tema i konkrete fellesprosjekter.

3.1. Arbeidsformer

3.1.1. Bistand lokalt

Museumstjenestenes primære arbeid er lokal bistand. En betydelig del av vår arbeidstid brukes til arbeid med det enkelte museums samlinger. For å kunne tilby museene den rette bistand i den ønskede mengde på det rette tidspunkt er det viktig at museene melder inn oppgaver til Museumstjenestene.

Figur 1 – In situ konservering er blant tjenestene konservatorene tilbyr. Her arbeider Therese Espeland og Eirik Aarebrot med møbelkonservering i miljøutstillingene på Slettebø (Dalane Folkemuseum). Foto: Stina Ekelund Erlandsen.

Planlegging

Vi ønsker at museene tar planleggingen av bistand fra Museumstjenestene inn i sin årsplanlegging på senhøsten. Museumstjenestene bidrar gjerne i planleggingen, både av hva som skal gjøres, av hvem og når. Det er viktig med tidlig og god dialog for at museene skal få den hjelpen de ønsker seg og for at Museumstjenestene skal kunne planlegge sitt arbeid fremover. Museene forbereder og tilrettelegger for det arbeidet som skal gjøres, og deltar underveis i prosjektene. Dermed bidrar Museumstjenestene til økt arbeid med samlingsforvaltning og økt kunnskapsoverføring mellom ansatte.

Tjenester

På Museumstjenestenes hjemmeside er det eksempler på oppgaver Museumstjenestene kan bistå med. Disse kan være et godt utgangspunkt for å finne relevant arbeid for museene. Velg *Tjenester* under presentasjonen av faggruppene i Museumstjenestene.

3.1.2. Faggrupper og nettverk

En ressurs som vi ønsker å bruke videre er faggrupper og nettverk.

Faggruppene samler fagansvarlige i museene og bidrar inn i planlegging av lokale prosjekter og fellesprosjekter. Fotoarkivaren fikk etablert en referansegruppe i forbindelse med opprettelsen av stillingen. Denne vil endres til en faggruppe, og det er ønskelig at bygningsantikvar og konservatorer får etablert tilsvarende. Faggruppene følger opp arbeidet til Museumstjenestene, og er sentrale i planleggingen og oppfølgingen av blant annet fellesprosjekter. Faggruppene jobber med ulike sider av samlingsforvaltningen, og blir et viktig middel for samarbeid og kompetanseheving mellom museene.

Regionale nettverk innen ulike fag samler kompetanse og kunnskap på tvers av sektorer gjennom møter, samlinger og kurs. Under følger en oversikt over de aktuelle nettverkene:

Tabell 1 - Oversikt over aktuelle nettverk i Rogaland.

Nettverk	Om nettverket	Museumstjenestene
Fotonettverk Rogaland (etablert i 2006)	Samarbeidsnettverk mellom de største museene, arkivinstitusjonene og bibliotek med fotoarkiv i fylket; de fem regionmuseene, de tre kommunale arkivinstitusjonene Stavanger byarkiv, Haugesund byarkiv og Interkommunalt Arkiv i Rogaland, Statsarkivet i Stavanger, Misjons- og diakoniarkivet, VID vitenskapelige høyskole, fagmuseet Norsk Oljemuseum og fylkesbibliotekene, representert ved Time bibliotek. Nettverkets fremste oppgaver er å være en møteplass for alle som arbeider med fotobevaring i fylket og bidra med styrking av det fotofaglige arbeidet.	Fotoarkivaren er medlem i nettverkets styre. Fra og med 2020 har fotoarkivaren ledet nettverket.
Lokalt byggnettverk Rogaland (etablert i 2019)	Nettverket skal være en arena for erfaringsutveksling og kompetanseheving for håndverkere ansatt ved regionmuseene. Nettverket skal arrangere kurs og samlinger innen praktisk bygningsvern. Disse kan være åpne for håndverkere og andre som arbeider med bygningsvern. Museene er de primære medlemmene i nettverket, men andre institusjoner som har praktisk bygningsvern som fokus kan også bli medlem.	Bygningsantikvaren har koordineringsansvaret i nettverket. Dvs kalle inn til møter, organisere kurs og samlinger, være kontaktperson, ha ansvar for budsjett og regnskap.
Nettverk for samlingsutvikling (etablert i 2017, samtidig med felles innsamlingsplan for museene i Rogaland)	Nettverkets formål er å drive kompetanseheving i samlingsutvikling og drøfte fellestiltak. Nettverket kan koordinere felles, langsiktige innsamlingstema, som er initiert av museene selv, ut fra museenes kapasitet og egne planer. Nettverket kan foreslå og koordinere jevnlig vurderings- og prioriteringsprosjekter på tvers av museenes samlinger, som er initiert av museene selv, ut fra museenes kapasitet og egne planer. Nettverket holder to årlige møter. Ledelse av nettverket går på omgang mellom museene.	Konservatorene vil følge opp arbeidet i nettverket og bidra til at andre i Museumstjenestene involveres der det er relevant.

3.1.3. Fellesprosjekt

Vi har gode erfaringer med fellesprosjekt. Vi har arbeidet sammen med museene om prosjektene. De fagansvarlige i museene har bidratt aktivt, selv om de ikke har trengt å legge ned så mye ressurser at det har blitt vanskelig å være med. Prosjektene har skapt engasjement, vi har hatt gode diskusjoner i faggruppene og alle har fått økt kompetanse på prosjektenes tema.

Fellesprosjektene kan deles i to kategorier:

1. Prosjekt innen samme fag som går på tvers av museene.
2. Prosjekt på tvers av fag og på tvers av museum.

Til nå har vi gjennomført flere prosjekt i kategori 1. Eksempelvis har fotoarkivaren gjennomført prosjekt om innsamling av digitalt fødte foto (2016) og tilstandsundersøkelser i museenes fotosamlinger (2018). Bygningsantikvaren har gjennomført bygningsvernundersøkelsen (2019) og klimautstillingen (2020-21) som fellesprosjekt.

Prosjektene har også vært viktige for Museumstjenestene ved at de har gitt en variert og meningsfylt hverdag, med muligheter for god faglig utvikling og glede ved det å arbeide sammen med kollegene i museene mot et felles mål.

Faggruppene får en sentral rolle i utvikling og fremdrift av fellesprosjektene. Nettverkene kobles inn der det er aktuelt.

3.1.4. Fagdager

Det har vært arrangert flere fagdager opp gjennom årene, og dette ønsker vi å fortsette med.

Fagdagene kan gjerne knyttes opp til de årlige temaene. Noen tema vil være aktuelle for alle samlingskategoriene (foto, gjenstand, bygning), mens andre tema bare vil involvere en eller to av kategoriene.

De årene det er mulig å finne tema på kryss av fagene samarbeider vi om fagdagene. Dette skrives inn i langtidsplanen/handlingsplanen.

Figur 3 - Siste planleggingsmøte før fagseminaret i håndtering og pakking av museumsgjenstander braker løs. Fra venstre: Therese, Lise, Kirsten, Jeanne, Eirik og Belen. Foto: Jeanne Dalbu.

At musea finn saman og utviklar fellesprosjekt, som utforskar nye måtar å samhandla på, er ei ynskjeleg utvikling for sektoren vidare.

Museumsmeldingen (2021) v

Figur 2 - Rapporten "Innsamling av digitalt fødte foto", skrevet av fotoarkivar Madli Hjermann.

3.2. Videre utvikling

3.2.1. Årlige tema

Langtidsplanen er utformet i samarbeid mellom Museumstjenestene, de fagansvarlige i museene, og styringsgruppa til Museumstjenestene. Den tar utgangspunkt i museenes behov og de planene museene forholder seg til i sitt arbeid.

Mer forutsigbarhet

Ved å planlegge for flere år av gangen vil arbeidet til Museumstjenestene bli mer forutsigbart, og det vil bli enklere å planlegge prosjekter både for Museumstjenestene og de ansatte i museene, som dermed også kan legge prosjektene inn i sin årsplanlegging. Årlige tema gjør arbeidet til Museumstjenestene mer effektivt og helhetlig. Sammen vil museene og Museumstjenestene få mulighet til å sette fokus på nye tema, og dermed legge grunnlaget for økt kunnskap og kompetanse på viktige tema i samlingsarbeidet. Nye, godt planlagte tema gjør arbeidshverdagen spennende, meningsfylt og lærerik.

Planlegging og organisering

Det blir viktig å få engasjert de ansatte i museene i arbeidet med de årlige temaene. Arbeidet må gjøres i fellesskap for at alle skal få utbytte av planen. Samarbeidet kan skje gjennom tidlig involvering i planlegging, felles fagdager, møter i faggruppene og dialog mellom enkeltpersoner, og ved at museene integrerer langtidsplanen i årsplanleggingen ved museene. Målet er å redusere administrasjonstiden ved at man bygger opp en struktur som kan brukes på alle museene. Arbeidet blir sammenlignbart mellom hvert museum.

Det vil variere hvor mye tid det er behov for å sette av til prosjektene, både for prosjektleder i Museumstjenestene og for de ansatte i museene. Ved oppstart av hvert prosjekt, går vi sammen igjennom forventinger om tidsbruk og hvilke sluttprodukter vi ønsker at prosjektet skal resultere i. Eksempler på sluttprodukter kan være retningslinjer og anbefalinger, digitale og fysiske utstillinger, artikler eller andre publikasjoner.

Prosjektstørrelse

I handlingsplanene er prosjektene delt inn etter omfang.

Prosjektene ledes av de ansatte i Museumstjenestene, og det er Museumstjenestenes tidsbruk som er grunnlaget for inndelingen. Samtidig er samarbeidet med de ansatte i museene essensielt. Det er gjennom samarbeid og dialog vi oppnår målet om økt kunnskap og kompetanse. Bidragene fra museene vil variere ut fra målet med prosjektene, og avklares ved oppstart av hvert prosjekt.

Tabell 2 - Oversikt over tidsbruk for fellesprosjekt.

Prosjektstørrelse	Tidsbruk pr. år	Beskrivelse	Eksempel
Lite	1-2 uker	Dette kan være prosjekter som en faggruppe bidrar inn i, men som drives av en annen faggruppe eller som kun krever koordinering.	Fotoarkivarens bistand inn i fellesprosjektet <i>Interiør</i> , bygningsantikvarens bidrag til prosjektet <i>Skadelige stoffer i samlingene</i> og konservatorenes deltakelse i prosjektet <i>Overflatebehandling</i> .
Middels	4 uker (1 mnd.)	De fleste prosjektene havner i denne kategorien. Prosjektene kan gå over lengre tid, men det arbeides i flere korte bolker, for eksempel på hvert av museene, eller de kan konsentreres til en periode	Bygningsantikvaren og konservatorenes bidrag til prosjektet <i>Interiør</i> .
Stort	20 uker (½ år)	Slike prosjekt krever et betydelig arbeid med museenes samlinger.	Hierarkisk registrering av store fotografarkiv, og prioritering i samlingene som blir et fellesprosjekt i 2025.

Se ellers handlingsplanene til fotoarkivaren (s. 29), bygningsantikvaren (s. 36) og konservatorene (s. 42).

3.2.2. Profesjonaliseringsarbeid

Telemarksforskning skriver i sin evaluering av museumsreformen (2016):

Museene har sin fulle hyre med å bli profesjonelle og digitale samlingsforvaltere – ressursene går i all hovedsak med til å få kontroll på kjerneoppgaven, samlingsforvaltning. (...) Når det kommer til samlingsforvaltning, synes det imidlertid som om man langt på veg gjør de samme tingene på nokså lik måte som tidligere – og her mener vi det bør være mulig å gjøre noen grep.

I museumsmeldingen pekes det på samarbeid om felles løsninger som viktig i profesjonaliseringen av samlingsarbeidet:

Ein del av profesjonaliseringa i sektoren har handla om å utvikla felles datasystem for samlingsforvaltning og å ta i bruk internasjonale standardar. Kulturrådet og musea sjølv har utvikla rettleingar, retningslinjer og standardar tilpassa norske tilhøve. Dette har gjort arbeidet med samlingsforvaltning betre mange stader og medverka til meir lik praksis i dei ulike musea.

Museumsmeldingen skriver videre at felles definisjoner av oppgaver og god praksis gjør det enklere å samarbeide på tvers av museene og over institusjonsgrensene, og at:

Dette er viktig i ei museumsverd som vert stadig tettare samanvoven.

Museumstjenestene har som mål å bidra til økt profesjonalisering innen samlingsforvaltning. Det handler blant annet om å samarbeide med museene om felles praksis. Dette vil bidra til økt kvalitet, effektiv samlingsforvaltning, samt mer kunnskapsdeling og kompetanseoverføring mellom museene.

Fellesprosjektene vil kunne bidra til mer profesjonalisering. Videre vil bedre planlegging og koordinering av oppgaver under «lokal bistand» (se punkt 3.1.4) legge til rette for at Museumstjenestene kan utføre best mulig samlingsarbeid. Det handler for eksempel om at konservatorene får tilsendt flere gjenstander av samme gjenstandstype eller material, for at de slik kan utføre mest mulig effektivt og profesjonelt konserveringsarbeid. Et annet eksempel kan være at museene velger ut prosjekt (lokal bistand) som sammenfaller med de årlige temaene. Slik kan man dra nytte av fersk kunnskap innen feltet og anvende denne i flere oppgaver.

3.2.3. Kompetanse og faglig utvikling

Museumstjenestene er avhengige av å være faglig oppdatert for å kunne yte tjenester av høy faglig kvalitet. Det må derfor settes av tid til kompetanseheving. Dette kan være deltakelse i lokale/regionale og nasjonale faglige nettverk, samlinger, kurs og seminarer.

Utvikling av kompetanse og faglig utvikling skjer i møtet mellom oss som jobber med samlingsforvaltning i Rogaland. Vi må derfor tilrettelegge for slike møtesteder gjennom informasjonsflyt, dialog, fagdager, tilstedeværelse og nettverk.

3.3. Oppdateringer fra Museumstjenestene

I perioden 2014-2020 kom det ut 11 nyhetsbrev, «Bevare meg vel», med oppdateringer fra det som da het Fellestjenestene. Fra 2020 har Museumstjenestene i stedet lagt ut nyheter fortløpende på sine nettsider. Alle nyhetsbrevene og enkeltsakene kan leses på nettsidene til Museumstjenestene (<https://museumstjenestene.no/nyheter/>). Det er også mulig å abonnere på nyheter fra Museumstjenestene via epost. Dette gjør man ved å fylle ut epostadresse som vist i bildeutsnittet til høyre.

Fra og med 2020 ble alle stillingene faste, og Museumstjenestene gikk over i konsolideringsfasen (jfr. utredningen, de Haar, 2011). Dette ble også markert med et navnebytte, fra Fellestjenestene til Museumstjenestene, og ny grafisk profil. Samtidig ble det opprettet profil i sosiale medier, på [Facebook](#) og [Instagram](#), for å gi andre et innblikk i arbeidet vårt og samlingene til museene.

The image shows a sign-up form for Museumstjenestene newsletters. At the top, a paragraph explains that the service provides news and information related to their work. Below this, the text 'BLI OPPDATERT VIA EPOST' is displayed. A line of text asks the user to write their email address to receive updates on new articles. There is a text input field with the placeholder 'Skriv inn din e-postadresse'. Below the field is a dark blue button with the white text 'FØLG MED!'. To the right of the form is a large blue arrow pointing left towards the input field.

Figur 4 - På nyhetssiden til Museumstjenestene kan man registrere seg som følger/abonnent. Da får man epost hver gang Museumstjenestene legger ut nyheter.

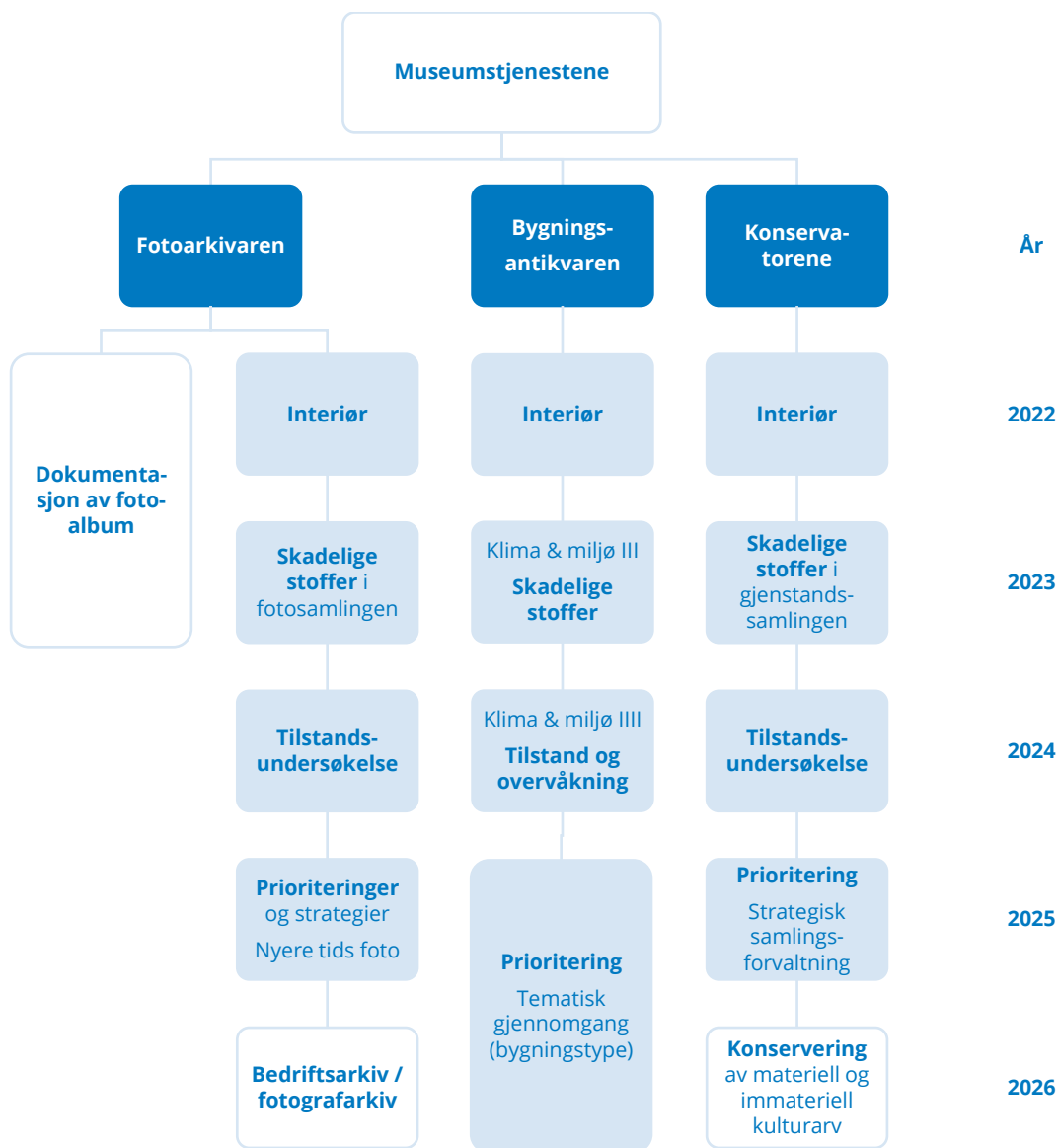
Interiør i bygningssamlingene er eksempel på hvordan de ulike fagene griper inn i hverandre. Her er gjenstander og foto, plassert i en bygning. Interiør kan slik være et egnet tema for fellesprosjekt der alle i Museumstjenestene kan bidra.

Bildet er fra Bilstadhuset, Dalane Folkemuseum. Foto: Kirsten Hellerdal Fosstveit.

4. Fellesprosjekt

Økt samhandling og samarbeid er et av målene med denne planen. Dette ønsker vi å oppnå ved å koordinere de årlige temaene. Oversikten under viser prosjekt fordelt på stillinger/fag. Overlappende/felles prosjekt er markert lys blå.

Rekkefølge (årstall)

Rekkefølgen på prosjektene er ikke tilfeldig. Eksempelvis er *tilstandsundersøkelse* lagt til 2024 for å få en jevnlig oppdatering av tilstand (jfr tidligere tilstandsundersøkelser av samlingene). *Prioritering* følger året etter da dette henger sammen med tilstand, samt andre undersøkelser som gjøres i årene frem til 2025. Fellesprosjektet *skadelige stoffer* er lagt til 2023 for å ha mulighet til å følge nasjonale prosjekt («Giftig bygningsvern», i regi av nettverket for bygningsvern og tradisjonshåndverk i perioden 2022-24). I 2022 er temaet interiør, med fokus på utstilling. Dette fordi det har vært forespørsler om mer kunnskap innen dette feltet.

4.1. Kort omtale av prosjektene

Under følger en kort omtale av hvert av fellesprosjektene (markert blå i oversikten).

4.1.1. Interiør

Størstedelen av de utstilte samlingene – det publikum får oppleve – kan knyttes til interiør.

Miljøutstillinger

Bygningsvernundersøkelsen fra 2019 viste at størstedelen (86%) av bygningene museene forvalter er tilrettelagt for bruk – med miljøutstillinger og eventuelt andre tilbud til publikum. I tillegg til at disse bygningene (med sine interiør) er en del av samlingene, inneholder de andre deler av samlingene, slik som foto, kunst og gjenstander.

Faste og skiftende utstillinger

I tillegg til miljøutstillinger har museene også faste og skiftende utstillinger – både i de kulturhistoriske bygningene og i egne utstillingslokaler i/ved museenes hovedbygg. Alle deler av samlingene kan være involvert i faste og skiftende utstillinger.

Forvaltning

En viktig del av forvaltningsarbeider handler om å sørge for at samlingene plasseres, håndteres og vises frem på en måte som minimerer nedbrytningen. Her er det viktig å se på objektenes nærmiljø, og faktorer som styrer dette slik som lys, temperatur, luftfuktighet, bruk og materialer (objektets egne materialer, samt andre materialer objektet er i kontakt med). Målet er å gi publikum en god opplevelse, samtidig som samlingene sikres for fremtiden.

Mål med prosjektet:	Øke kompetansen ved museene innen forvaltning og formidling av interiør slik at publikum kan få en god opplevelse, samtidig som samlingene sikres for fremtiden.
Aktuelle tema/ problemstillinger som prosjektet kan omfatte:	▪ Preventive tiltak (IPM, lys, klima m.v.) ▪ «Historien sitter i veggene» - formidling av interiør ▪ Utstillingsdesign og materialvalg i utstillinger ▪ Vern eller bruk (rekvisitt vs samlingsobjekt)
Bidrag / roller i prosjektet:	▪ Fotoarkivaren: Tidsbruk i prosjektet ca 1-2 uker ▪ Bygningsantikvaren: Tidsbruk i prosjektet ca 4 uker ▪ Konservatorene: Tidsbruk i prosjektet ca 4 uker (1 person). Prosjektlederansvar. I tillegg kommer bidrag fra museene. Blant annet gjennom faggrupper og fagdager.

4.1.2. Skadelige stoffer i samlingene

I museenes samlinger finner vi ulike skadelige stoffer. Dette kan være knyttet til materialene objektet i samlingen består av, men også giftige stoffer som er påført objektet med formål om å bekjempe skadedyr – eller konserveringsrelaterte kjemikalier. I tillegg kan det være miljømessige risikomomenter som mugg, støv, insekter (møll) og skadedyr (mus).

Kunnskap om hvilke skadelige stoffer som finnes i samlingene, og hvordan håndtere dette, er viktig da disse stoffene kan innebære en helserisiko for ansatte og publikum.

Mål med prosjektet:	Undersøke og finne strategier for håndtering av foto, gjenstander og bygninger i samlingene som inneholder skadelige stoffer.
Aktuelle tema/ problemstillinger som prosjektet kan omfatte:	▪ HMS og sikker jobbanalyse ▪ Hva kan arkivene fortelle om skadelige stoffer i samlingene? ▪ Hvilke analyser kan være relevante for museene, og hvor kan vi få det utført?
Bidrag / roller i prosjektet:	▪ Fotoarkivaren: Tidsbruk i prosjektet ca 1-2 uker ▪ Bygningsantikvaren: Tidsbruk i prosjektet ca 1-2 uker ▪ Konservatorene: Tidsbruk i prosjektet ca 4 uker (1 person). Prosjektlederansvar. I tillegg kommer bidrag fra museene.

4.1.3. Tilstandsundersøkelse

Ved hjelp av en tilstandsundersøkelse vil man få en oversikt over tilstanden til samlingene fordelt på ulike materialtyper, alder og relasjonen til omkringliggende forhold. Undersøkelsene vil kunne gi anbefalinger om bruk, behandling og miljø rundt objektene. Ved å jevnlig undersøke tilstanden til objektene i museets samlinger avdekker man eventuelle endringer i tilstand og vil kunne iverksette tiltak for å behandle eller stoppe endringene. En slik tilstandsundersøkelse er et viktig redskap for at vi skal kunne gi best mulig bevaringsforhold for samlingene.

Mål med prosjektet:	Få oversikt over samlingenes tilstand, for så å kunne vurdere tiltak.
Aktuelle tema/ problemstillinger som prosjektet kan omfatte:	▪ Samlingenes tilstand, sammenlignet med tidligere tilstandsvurderinger ▪ Valg av metoder for tilstandsundersøkelser ▪ Klimakontroll, overvåking av klimaeffekter ▪ Oppbevaringsforhold ▪ Hvilke objekter skal prioriteres i fremtidig bevaring?
Bidrag / roller i prosjektet:	▪ Fotoarkivaren: Tidsbruk i prosjektet ca 12 uker ▪ Bygningsantikvaren: Tidsbruk i prosjektet ca 4 uker ▪ Konservatorene: Tidsbruk i prosjektet ca 20 uker (1 person). I tillegg kommer bidrag fra museene. Prosjektene utføres separat for hvert fag. Felles fagdager og samarbeid der det er naturlig.

4.1.4. Prioritering i samlinger

Museene i Rogaland er i gang med prioriteringer i samlingene, blant annet gjennom prosjekt i forbindelse med felles dokumentasjons- og innsamlingsplan (2017).

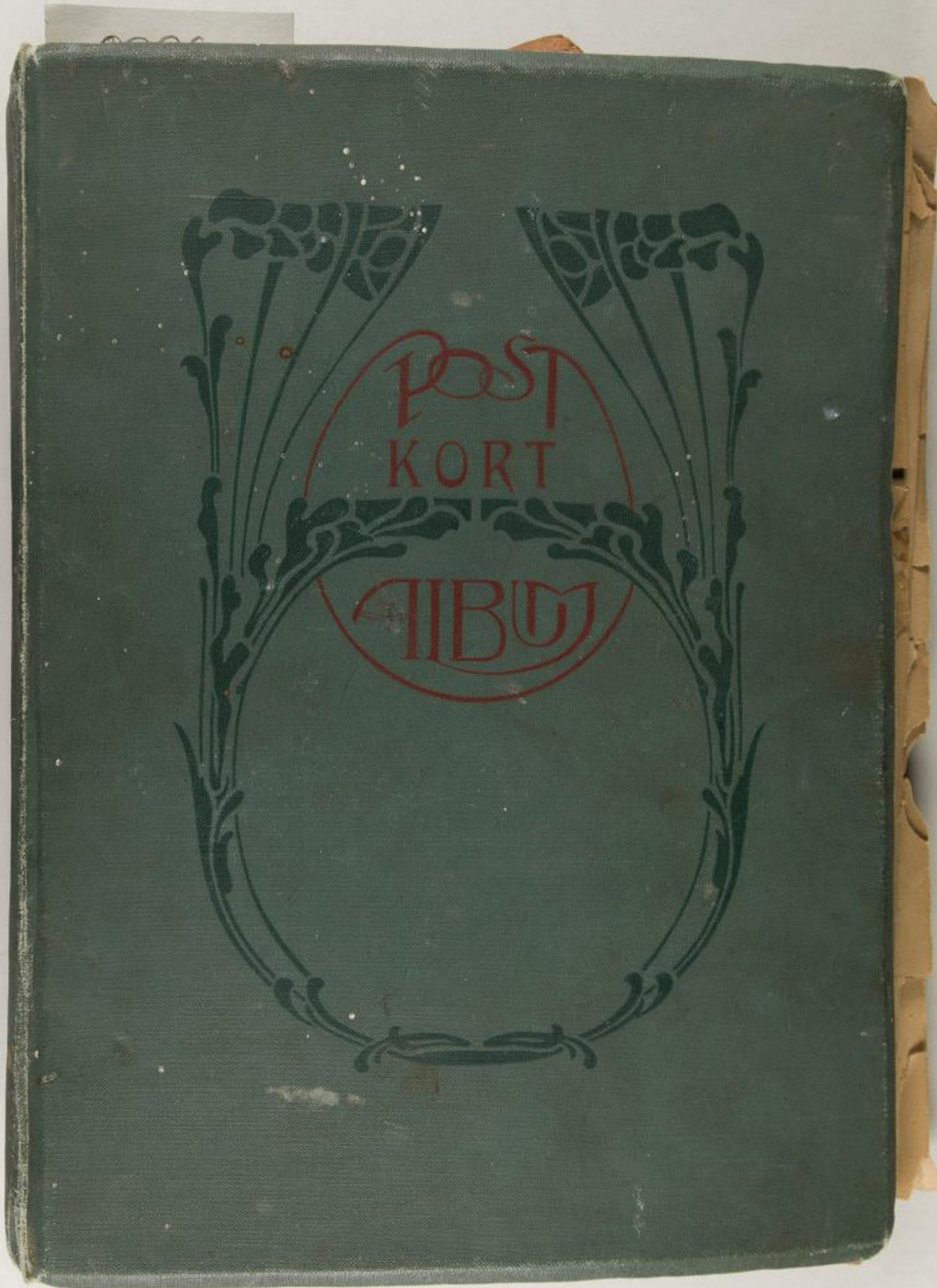
Museumsmeldingen (2021) etterspør «bærekraftig samlingsutvikling» - at museene gjør prioriteringer i lys av de tilgjengelige ressursene. Det vises til Kulturrådets

museumsundersøkelse fra 2018 der det går frem at museene bare i avgrenset grad har gjennomført prioriteringer i samlingene. Museumsmeldingen signaliserer at museene må prioritere – og avhende – i større grad i årene som kommer:

God og heilskapleg samlingsutvikling vil gje eit betre grunnlag for å gjera prioriteringar i samlingane, noko som i neste venda er sentralt for å kunna frigjera magasinkapasitet og dimes gje dei prioriterte objekta i samlingane gode lagringsvilkår. Trygg ivaretaking må difor sjåast i samanheng med samlingsutviklingsarbeidet.

Museumstjenestene kan koordinere arbeidet og bistå museene. En viktig del av prioriteringsarbeidet gjøres av og ved det enkelte museum, men det kan også være nyttig å møtes for å samarbeide og sammenligne utvalgte deler av samlingene på tvers av museene.

Mål med prosjektet:	Gjennomføre prioriteringsprosjekter i de ulike fagfeltene, med definerte mål for samlingsutvikling.
Aktuelle tema/ problemstillinger som prosjektet kan omfatte:	▪ Vurdere tilgjengelige metoder: ▪ Innsamling og utvalg ▪ Kulturhistorisk vurdering ▪ Relevans ▪ Prioritering ▪ Avhending
Bidrag / roller i prosjektet:	▪ Fotoarkivaren: Tidsbruk i prosjektet ca 12 uker ▪ Bygningsantikvaren: Tidsbruk i prosjektet ca 30 uker (fordelt på to år) ▪ Konservatorene: Tidsbruk i prosjektet ca 20 uker (1 person). I tillegg kommer bidrag fra museene. Prosjektene utføres separat for hvert fag. Felles fagdager og samarbeid der det er naturlig.

Album med fotografiske postkort fra 1902-1913. Albumet har tilhørt telegrafist Olava Lunde fra Finnøy, som var lærling og nytilsatt i denne perioden. Fotoarkivaren har digitalisert og katalogisert postkortene for Museum Stavanger, slik at de nå kan oppleves på Digitalt Museum. Hun har også skrevet om albumet på fotonettverk-rogaland.no

5. Fotoarkivar

5.1. Om stillingen

Formål / arbeidsfelt	Fotoarkivaren arbeider med å styrke arbeidet med foto, film og lyd ved museene. Fotoarkivaren skal utvikle kompetansen på museene, bidra til økt kvalitet og samordning, utvikle gode rutiner og standarder, bidra til kartlegging, planarbeid og felles utviklingsprosjekter. Fotoarkivaren skal yte hjelp ved digitalisering, katalogisering og bevaring av foto ved museene i Rogaland
Etablering	Prosjektstilling fra 2012. Fast stilling fra 2016.
Kontorsted	Haugalandmuseet, Haugesund.

5.2. Status for samlingene med foto, film og lyd

Fotografier

Museene i Rogaland har 1,27 millioner foto i sine samlinger (museumsstatistikken fra 2019). Av disse er 89 133 publisert på Digitalt Museum, det vil si 7 % av museenes fotosamlinger.

Fotosamlingene er for det meste lagret i magasiner med stabil luftfuktighet og temperatur. 4 av museene har middels kalde magasiner på 12-14 grader og en relativ luftfuktighet på 30-40 %. De nyeste magasinene har temperaturer på 4-6 grader og en relativ luftfuktighet på rundt 35 %. Museene har liten plass for tilvekst. 2-3 av disse har planer om utvidelse/nytt magasin.

En stor andel av fotografiene er ikke pakket i egnet emballasje. Kun ett museum kan sies å ha kommet langt med pakking av sine fotografier i egnet emballasje. De fleste velger å bytte til mer egnet innpakking i forbindelse med digitalisering av fotosamlingene.

Høsten 2017 og våren 2018 undersøkte vi tilstanden på museenes fotosamlinger. 0,1% av samlingene ble undersøkt. Det kan diskuteres om tallet er representativt, men de undersøkte fotografiene er valgt ut fra parametere for å gi et mest mulig representativt bilde av samlingene. Som tabellen under viser, har en stor andel av fotosamlingene dårlig eller kritisk tilstand, men de fleste har allikevel ingen synlige skader eller skader i en tidlig nedbrytingsfase. Det blir et viktig mål å hindre at tilstanden forverres for fotosamlingene i Rogaland.

Tilstandskategori 0	Tilstandskategori 1	Tilstandskategori 2	Tilstandskategori 3
Ingen synlige skader, lukt eller andre nedbrytningstegn Ingen utslag på A-D strips	Nedbrytning i tidlig fase/skade på bildet. F.eks. mindre fysiske skader, mindre sølvspeil, fingeravtrykk, bøyd/ujevn base, lim, svakt fargetap/misfarging	Fremskreden nedbrytning. F.eks. inaktiv sopp/ skadedyrsangrep, mye sølvspeil, utbleking/ misfarging og lukt, glassplater med melkehvit hinne	Dårlig/Kritisk tilstand. F.eks. alvorlige fysiske skader, aktiv sopp/skadedyrsangrep, våte vannskadede bilder, svært utbleket/misfarget, synlig nedbrutt plastbase (bobler, kanaler, oppløsning, kraftig lukt
25,7 %	35,9 %	25,8 %	12,4 %

Levende bilde og lyd

Det er generelt sett arbeidet mindre med levende bilde og lyd i museene i Rogaland. De audiovisuelle samlingene er ofte lagret andre steder enn i de klimastyrte fotomagasinerne, få er katalogisert og enda færre er publisert på Digitalt Museum. Ett museum har publisert 11 lydbånd og ett museum har publisert 28 filmer, begge på Digitalt Museum. En grunn er at det krever mye og spesielt utstyr både å spille av og digitalisere levende bilde og lyd. Det er et mål å sikre de audiovisuelle samlingene for ettertiden, samt å gjøre dem digitalt tilgjengelig.

Vi har ikke klar oversikt over antallet enheter med levende bilde og lyd i alle museene. Det meste av museenes audiovisuelle samlinger er kartlagt det siste året, men det gjenstår fremdeles en detaljert oversikt over samlingene med levende bilde. Kartleggingen viser at flere museer har mer audiovisuelt materiale enn først antatt, med ulike aldre, bærere og tilstander.

5.3. Videre utvikling

Museene jobber kontinuerlig med bevaring, dokumentasjon og publisering av den fotografiske kulturarven. Allikevel er kun 7 % tilgjengelig på Digitalt Museum. Dette er tidkrevende prosesser. Når vi ser at bare ¼ av samlingene er uten synlige tegn til nedbrytning, blir det tydelig at vi først og fremst må sørge for gode nok bevaringsforhold til at samlingene bevares for ettertiden, samtidig som videre dokumentasjon må skje ut fra prioriteringer i museenes samlings- og digitaliseringsplaner.

Digitaliseringsmeldingen “Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv”^{vi} og museumsmeldingen “Musea i samfunnet — Tillit, ting og tid” viser at digitalisering må fortsette å være i fokus for museene. Dette blir et viktig grunnlag for et økt fokus på digital formidling. Målet om økt digitalisering er en av grunnene til samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om digitalisering av den dokumentbaserte arven. Vi vet samtidig at den mest tidkrevende delen av arbeidet med å gjøre samlingene digitalt tilgjengelig ligger på museene; å legge inn informasjon om samlingene i Primus. Tallene over viser viktigheten av at dette arbeidet er godt planlagt med grundige vurderinger av hva som skal prioriteres først.

Museenes audiovisuelle samlinger må løftes frem i lyset. Dette var også grunnen til at fagfeltet ble del av arbeidsområdet til fotoarkivaren i 2019. Første skritt er å få kunnskap om, og oversikt over samlingene, og få sendt materiale til digitalisering hos Nasjonalbiblioteket. Deretter må fysiske bærere sikres gode bevaringsforhold, enten i museene eller på Nasjonalbiblioteket, og materialet må katalogiseres i Primus. Neste mål er å gjøre en større del av samlingene tilgjengelig for publikum.

Museenes forhold for lagring av digitale og digitaliserte samlinger med foto, levende bilde og lyd blir stadig bedre. En undersøkelse av museenes digitale magasiner viste at de fleste har, eller jobber for gode rutiner for langtidslagring. Digital langtidslagring krever plass, kompetanse, overvåking og gode servere. Arkivverket og Nasjonalbiblioteket vil etablere ordninger for langtidslagring for ABM-sektoren i Norge. Slike løsninger vil sikre de digitale og digitaliserte samlingene. Det vil være en fordel for museene i Rogaland å jobbe for overføring av filer til Arkivverket/Nasjonalbiblioteket når deres magasiner er klare for mottak av data.

Flere av museene har middels kalde klima, med en temperatur på 12-14 grader og en luftfuktighet på 30- 50 %. Lagringsforholdene kan gi lengre levetid enn magasiner uten klimastyring (romtemperatur), men de er allikevel ikke egnet for langtidslagring av nitrat og acetat film og fargebilder, og møter ikke ISO – anbefalingene. Fotoarkivaren vil være behjelpelig med planlegging av nye magasiner for museenes fotosamlinger.

Vi som jobber med foto, levende bilde og lyd i Rogaland har god kompetanse innen forvaltning av samlingene. Fagfeltet er allikevel i stadig utvikling. Vi tar del i den kunnskapsutviklingen som skjer på feltet, gjennom samarbeid og dialog mellom museene og gjennom det nasjonale fotonettverket og samarbeid med nasjonale aktører som Nasjonalbiblioteket og Arkivverket. Et fokus på fortsatt godt samarbeid og kompetanseutvikling vil bidra til bedre bevaringsforhold, mer kunnskap og bedre løsninger for formidling av samlingene.

5.4. Mål og handlingsplan 2022-2026

Handlingsplanen setter fokus på tema knyttet til museenes behov og sentrale føringer. I kommende planperiode vil det bli mer faglig fokus i faggruppas samlinger (tidligere referansegruppa), og Museumstjenestene vil arrangere felles fagprosjekter og fagdager.

I kapittel 4 ble fellesprosjektene beskrevet. Under følger en kort omtale av de spesifikke prosjektene for foto, film og lyd.

Audiovisuelt materiale til Nasjonalbiblioteket

I samarbeid med fotoarkivaren startet museene i Rogaland høsten 2021 forarbeidet for å få sendt de audiovisuelle samlingene til Nasjonalbiblioteket for digitalisering. Grunnet det store omfanget har vi startet med lyd materialet. Alle samlingene er kartlagt og de fleste har fått tilsendt både strekkoder og kontrakter for deponering av lydsamlingene. Faggruppa for foto, film og lyd møtes digitalt hver måned for å gjøre opp status og planlegge neste skritt. En slik jevnlig oppfølging sørger for en god progresjon i arbeidet.

Det er et mål å få sendt lydsamlingene tidlig i 2022, og deretter sette i gang en tilsvarende prosess for levende bilde.

Mål: Sende alt av lyd og levende bilde som er bevaringsverdig til Nasjonalbiblioteket for digitalisering og bevaring.

Dokumentasjon av fotoalbum

Museene i Rogaland har mange fotoalbum. Albumene er kompliserte objekter i den forstand at de ikke bare består av fotografier, men at de også består av andre materialtyper. Bildene er del av en konstruert kontekst og hele albumet utgjør en enhet. Dette skaper flere problemstillinger, fra hvordan bildene skal bevares til hvordan det er mest hensiktsmessig å digitalisere og publisere albumene. Flere år med digitalisering og katalogisering av fotoalbum har tydeliggjort et behov for bedre retningslinjer for digitalisering og katalogisering av ulike typer album.

Konservatorene vil bidra med retningslinjer for bevaring av fotoalbum.

Faggruppa blir med å forme omfanget, fremgangsmåten og det ønskede sluttproduktet. Det vil være en stor fordel å få arbeidet med ulike typer album i prosjektperioden. Prosjektet kan inkludere en revisjon av museenes fotoalbum.

Mål: Etablere retningslinjer for digitalisering, nummerering, katalogisering, tilgjengeliggjøring og bevaring av fotoalbum.

Fotosamlinger til Nasjonalbiblioteket

I 2023 har vi et mål om å komme i gang med en tilsvarende prosess for museenes fotosamlinger som for de audiovisuelle samlingene i 2022. Fotosamlingene er en betydelig større samlingsgruppe. Dette vil kreve en justert tilnærming til materialet og til arbeidsprosessen. Basert på erfaringene fra 2022 må vi finne gode rutiner for valg av samlinger og for håndtering av metadata både før og etter sending, slik at arbeidet kan gå effektivt uten tap av informasjon.

Vi kan anta at prosessen med sending av foto vil gå over flere år, men at museene vil komme godt i gang ved et samarbeid om den første fasen i 2023.

Mål: Finne gode rutiner for å forberede og sende de første samlingene med foto fra alle museene til Nasjonalbiblioteket for digitalisering og bevaring.

Bedriftsarkiv eller fotografarkiv

Den gruppen med fotografier som tar størst plass og har flest objekter er arkivene fra bedrifter og fotografer. Samtidig savnes det gode rutiner for å forvalte og formidle slike arkiv. Det trengs redskaper for å registrere og presentere arkivene i hierarkiske systemer. I disse arkivene er det også mange eksemplarer av hvert enkelt motiv. Antallet eksemplarer av hvert motiv øker jo nærmere vi kommer vår tid. Vi ser en utvikling fra de tidligste fotografarkivene med ei glassplate per motiv til de digitale arkivene med flere cd'er for hver begivenhet. Hvor mange av hvert motiv skal digitaliseres eller publiseres og hvordan skal man gjøre et utvalg? Her blir det vesentlig å bygge på erfaringer fra prioriteringsprosjektet året før.

Mål: Etablere rutiner for forvaltning av store bedrifts- og fotografarkiv, samt se på løsninger for tilgjengeliggjøring av arkivene.

.

5.4.1. Handlingsplan

Handlingsplanen er satt opp på grunnlag av målene for museenes samlingsutvikling innen foto, film og lyd

Tema	Periode	Delmål	Prosjektstørrelse (se side 17)	Samarbeid	
				Konservatorene	Bygningsantikvar
Audiovisuelt materiale til Nasjonalbiblioteket	2022	Fortsette planlegging og gjennomføring av sending av audiovisuelt materiale sammen med museene. Formål: sikre museenes audiovisuelle materiale.	Middels		
Interiør	2022	Bevaring og formidling av foto, film og lyd i utstillinger.	Lite	X	X
Dokumentasjon av fotoalbum	2022/ 2023	Hvordan kan og bør album dokumenteres og formidles? Mål om å ende opp med retningslinjer for digitalisering, katalogisering, publisering, bevaring og lagring.	Lite/ Stort	X	
Fotosamlinger til Nasjonalbiblioteket	2023	Planlegge og gjennomføre sending av fotosamlinger sammen med museene. Formål: sikre og tilgjengeliggjøre en større del av fotosamlingene	Middels		
Skadelige stoffer i fotosamlingene	2023	Undersøke og finne strategier for håndtering av museumsgjenstander med skadelige stoffer.	Lite	X	X
Tilstandsundersøkelse foto	2024	Fysiske og digitale fotosamlinger. Gjennomføres hvert 5. år.	Middels/ stort		
Prioriteringer i samlinger	2025	Prioritering ved innsamling av nyere tids foto.	Middels	X	X
Bedriftsarkiv/ fotografarkiv	2026	Bedriftsarkiv/større arkiv som ikke er fra privatpersoner. Registrering i nivåer for gjenfinning og oversikt. Håndtering av duplikater.	Middels/ stort		

Møte i det lokale byggnettverket i Rogaland. Her i verkstedet til museumshåndverkerne ved Ryfylkemuseet. Sven Hoftun og Kjell Gunnar Haraldseid demonstrerer og forklarer endepløying av liggende kledning, som var tema for bacheloroppgaven deres i tradisjonshåndverk ved NTNU. Rundt sitter museumsansatte som arbeider med bygningsvern på museene i Rogaland. Målet med disse samlingene er å utveksle kunnskap og erfaringer om bygningsvern og håndverk. Foto: Mathies Ekelund Erlandsen.

6. Bygningsantikvar

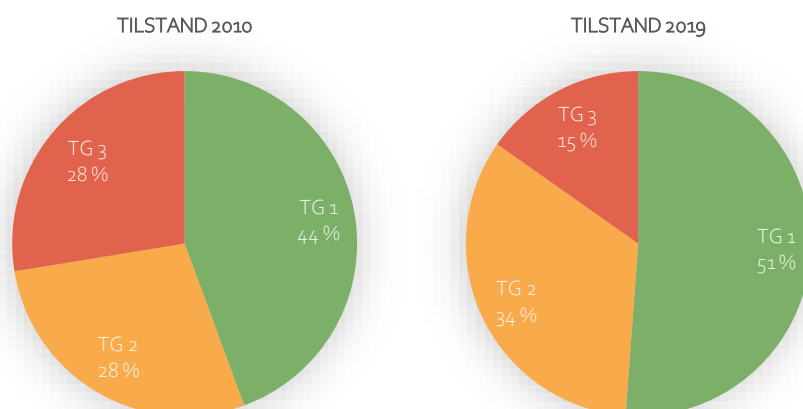
6.1. Om stillingen

Formål / arbeidsfelt	Bygningsantikvaren arbeider med å styrke bygningsvernet ved museene. Arbeidsområdet er avgrenset til museenes antikvariske bygninger. Bygningsantikvaren skal utvikle kompetansen på museene, bidra til økt kvalitet og samordning, utvikle gode rutiner og bidra til kartlegging og planarbeid.
Etablering	Prosjektstilling f.o.m. juni 2016 . Fast stilling f.o.m. januar 2018.
Kontorsted	Ryfylkemuseet, Sand.

6.2. Status for bygningssamlingene

Året 2019 ble et viktig år for arbeidet med bygningssamlingene på museene i Rogaland. Dette var året for den store bygningsvernundersøkelsen, bestilt av departementet og Kulturrådet. Dette arbeidet blir fulgt opp gjennom oppretting av bygningsarkiv ved museene. Videre ble bygningsvernundersøkelsen en anledning til å få registrert bygningene i Primus, og lagt disse ut på Digitaltmuseum. Men den kanskje viktigste delen av undersøkelsen handlet om tilstand og tiltak.

Tilstanden til bygningssamlingene i Rogaland varierer fra museum til museum. Det samlede bildet (figur under til høyre) viser at det står greit til med omtrent halvparten av bygningene. En tredjedel trenger reparasjoner og tiltak som blir regnet som mer enn vanlig vedlikehold. En mindre del er i svært dårlig stand. Helst skulle vi sett at gruppen av TG1-bygninger var mye større.

I rapporten som ble skrevet i forbindelse med undersøkelsen ble det estimert hvor mange håndverkere man trenger for å bygningene på et vedlikeholdsnivå. Tallet man landet på var 18,5 stillinger totalt. Det vil si museene trenger mer enn 8 nye håndverkere.

Signalene som er kommet fra Kulturrådet og departementet i etterkant av undersøkelsen, gir ikke grunn til å tro at det kommer nye midler til museene slik at det kan tilsettes nye håndverkere. I stedet utfordres museene på å gjøre prioriteringer i bygningssamlingene.

Arbeidet med bygningsundersøkelsen i 2019, og oppfølging med etablering av bygningsarkiv i 2021, gir museene nødvendig grunnlag for å løfte arbeidet med strategisk samlingsutvikling og prioritering.

6.3. Videre utvikling

Forvaltningen av bygningene har både en materiell og en immateriell side. Det materielle handler om å ta vare på bygningene som historiske kilder, og som rammer for opplevelser. Den immaterielle siden handler om å ta vare på kunnskapen om hvordan bygningene er bygd og brukt.

Samtidig blir arbeidet med bygningssamlingene styrt av rammebetingelser – som museets ressurser, forventninger fra lokalsamfunn, eiere og kommuner, samt krav og/eller forventninger fra departementet og Kulturrådet. Alt dette gir føringer for utvikling av bygningssamlingene.

Her følger en oppsummering av de viktigste signalene (for bygningssamlingene) som er gitt i sentrale dokument, slik som bl.a. ny museumsmelding. Det er trolig dette museene blir målt på de neste årene, og det kan slik være viktig å legge en innsats innen nettopp disse temaene.

Prioritering i samlingene

Prioritering i bygningssamlingene har vært et tema i mange år, ikke minst etter at Kulturrådet publiserte en egen veileder for dette i 2014. Prioritering i bygningssamlingene handler i første omgang om å skaffe en oversikt over bygningssamlingen. Det vil si samle informasjon og kunnskap om bygningene, for så å vurdere hva hvert objekt representerer (kulturhistorisk verdi og relevans for museet). Legger man til tilstand i denne oversikten, får man frem en tabell som viser hvilke bygninger som skal prioriteres først. Dette kan slik være et nyttig verktøy for den daglige driften og forvaltningen av bygningene. Likevel er det gjerne avhending man tenker på når det er snakk om prioritering.

I Telemarksforsknings rapport fra 2016 blir det pekt på det store ressursbehovet knyttet til bygningssamlingen:

Det ble det gjort en saksutredning for Rogaland i 2014, der fylkesrådmann estimerer det totale behovet for restaurering og rehabilitering til 133 800 000 kr. Tilsvarende tilstandsvurdering finnes i Regionalplan for museum 2011–2014 og Bygningsvern på musea fra 2011.

Telemarksforskning mener prioritering, med avhending, kan være løsningen for museenes store ressursbehov, og at dette bør skje etter en samlet plan for regionen og basert på faglige prioriteringer som musea har utført.

Dette samsvarer med oppfordringen til museene i museumsmeldingen:

Kulturdepartementet legg til grunn at musea finn tenlege samarbeidsordningar for å koordinera utviklinga av samlingane på regionalt og dinest på nasjonalt nivå, slik at samlingane speglar mangfaldet av bygningstradisjonar i landet. Tiltak som reduserer den tematiske overlappinga musea imellom kan òg medverka til å frigjera ressursar. ^v

Videre forventes det at museene utvikler levedyktige driftsmodeller innenfor tilgjengelige økonomiske rammer:

med klårare prioritering og avhending av bygg som ikkje har et klårt føremål og kan knytast til viktig dokumentasjon eller publikumsretta aktivitet. ^v

Dokumentasjon – handlingsbåren kunnskap

Kulturrådet sin veileder frå 2017, *Forvaltning av museumsbygninger* sier følgende om dokumentasjon av det immaterielle:

I tillegg til dokumentasjon av bygningene som materielle objekter, må immaterielle sider som handlingsbåren tradisjonskunnskap og bruk av bygningene, dokumenteres.

Dette følges opp i ny museumsmelding:

Sjølvs om ivaretaking gjennom aktiv bruk er sentralt for dei fleste handverksteknikkane, er det òg naudsynt å ivareta dei gjennom dokumentasjon. Dokumentasjon gjennom lyd- og videoopptak vert gjort i mange museum, og dei sit på eit stort materiale av slike opptak. ^v

Dokumentasjon – oppmåling

Oppmåling er en viktig del av dokumentasjonen av en bygning. Ikke minst om man vil følge oppfordringen fra Kulturrådet (2017) om at en bygning «bør være så godt dokumentert at den kan rekonstrueres ved ødeleggelse». Oppmålingstegninger og foto vil være til stor hjelp om man skal rekonstruere en bygning. Det bør også vurderes om oppmåling bør være del av sluttdokumentasjonen ved avhending. Videre kan oppmålingstegninger – enten det er i 2D eller 3D – brukes til forskning og formidling av bygningene.

I sjekklisten i Kulturrådets veileder (2017) er oppmåling et eget punkt:

Oppmålingstegninger. Hvis det ikke finnes tegninger, må det gjøres en oppmåling. Hvis det finnes tegninger, må disse kontrolleres og eventuelt kompletteres. Det bør vurderes om tegningsmaterialet også skal omfatte 3D-modellering av bygningen. ^{vii}

Klima og miljø

Museumsmeldingen kapittel 4 tegner opp de viktigste utviklingstrekkene for museene frem mot 2050:

Klimautfordringar og arbeidet for ei berekraftig framtid vil prega alle delar av samfunnsutviklinga. v

Museene har kjent på klimautfordringene i mange år nå, særlig gjelder det for bygningssamlingene. Dette var en av grunnene til at museene i det nasjonale museumsnettverket for tradisjonshåndverk og bygningsvern (tidl. Byggnettverket) i 2015 gikk sammen om et prosjekt for å undersøke hvilke erfaringer museene hadde gjort seg i møtet med et klima i endring. Prosjektet, med sluttrapporten *Varmare, våtare villare* (2017), er sitert i museumsmeldingen:

Musea forvaltar kunnskap om bygningar og byggjeprosessar som kan få ny aktualitet i leitinga etter klimavenlege løysingar, både i ein byggje-, bruks- og vedlikehaldsfase. v

At samfunnet står ovenfor en klima- og miljøkrise gjør bygningssamlingene mer relevante, og kunnskapen om bygningene blir viktig for flere enn museene selv. Dette gir nye muligheter for museene – særlig innen formidling – men det krever også at det satses på mer kunnskapsinnhenting om temaer knyttet til klima, miljø og bygningsvern. Dette peker også klimarapporten på. Det går fram av rapporten at det er mange områder der museene har svak, eller dårlig dokumentert kunnskap. I konklusjonen trekkes det frem flere tema som er viktige for kunnskapsinnhenting i årene fremover: overflatebehandling, troen på kjemikalier og overvåkning av effekter.

Immateriell kulturarv

Immateriell kulturarv har fått en stor plass i ny museumsmelding – et signal om at dette blir et viktig satsningsområde for museene fremover:

I restaureringsarbeid er god forståing av både handverk og material avgjerande for gode resultat, og musea er mellom dei fremste kunnskapsinstitusjonane på dette området. Interesse for slik kunnskap er aukande i vår tid, når berekraft og samspel mellom natur og kultur er sett på dagsorden for alvor. Her kan musea framover ta ei endå meir aktiv rolle, mellom anna knytt til tradisjonshandverk og vedlikehald av kulturhistoriske bygningar

Museene forvalter handlingsbåren kunnskap og immateriell kulturarv gjennom forvaltningen av bygningssamlingene. Denne kunnskapen kan i større grad formidles ut til publikum gjennom kurs og andre formidlingsopplegg.

Museumsmeldingen påpeker videre behovet for å skaffe bedre oversikt over museenes arbeid med immateriell kulturarv:

Kunnskapen om musea sitt arbeid med den immaterielle kulturarven er fragmentert og lite systematisk, og Kulturdepartementet ynskjer at det framover vert lagt til rette for auka kunnskapsutvikling på dette området.

Heller ikke i Rogaland har vi en plan/oversikt som viser hvilke tema (innen bygningsvern og immateriell kulturarv) som museene i fylket dekker. Det kunne være interessant å samle informasjon hvilke material og teknikker museene forvalter i dag. Er det lokale forskjeller – likheter? Er det overlap? Skal alle museene forvalte og kunne alle teknikker? Hva mangler vi kunnskap om?

6.4. Mål og handlingsplan 2022-2026

Prioritering i samlingene

Det kan være nyttig med et samarbeid mellom flere museum om prioritering og eventuell avhending, for å sikre at beslutningene er best mulig fundert. Videre kan det være nyttig med et samarbeid på tvers av samlingskategoriene, særlig i vurderinger og diskusjoner av de etiske og prinsipielle spørsmålene. Her kan det være aktuelt med samarbeid med de andre i Museumstjenestene (se fellesprosjekt s. 23).

I tråd med råd og erfaringer fra felles innsamlingsplan for Rogaland, kan det være en god idé å ta for seg en tematisk avgrenset bygningsgruppe når man skal sammenligne, vurdere og prioritere bygninger på tvers av museene.

Mål: Undersøke en bygningstype ved alle museene etter metoden for prioritering i bygningssamlinger.

Dokumentasjon – handlingsbåren kunnskap

Bygningsantikvaren har gjennomført enkelte mindre dokumentasjonsprosjekt av handlingsbåren kunnskap. Et eksempel er dokumentasjon av arbeid med fagardløa til Dalane Folkemuseum. Slike dokumentasjonsprosjekt kan ha interesse både internt (for ansatte ved museet) og eksternt (for publikum).

Mål: Gjennomføre dokumentasjonsprosjekt ved alle museene i planperioden.

Dokumentasjon – oppmåling

Museene bør ha som langsiktig målsetning å ha oppmålingstegninger av alle bygningene i samlingen. Et minimum er skissemessige oppmålinger, f.eks. i målestokk 1:100.

Mål: Gjennomføre oppmålinger av bygninger ved hvert av museene i planperioden. Ta i bruk teknologi for oppmåling i 3D.

Klima og miljø I: Overflatebehandling

Museenes interesse for, og kunnskap om, overflatebehandling har økt de seneste årene. Mens man tidligere var mer opptatt av fargen på veggen, er man nå også oppmerksom på bindemiddelet og malingstypen. I klimarapporten konkluderes det med at museene har svakt dokumentert kunnskap om overflatebehandling, og det foreslås å gjennomføre kurs og forsøksprosjekt for å øke kunnskapen

Slike forsøksprosjekt bør gjennomføres i samarbeid med konservatorene i Museumstjenestene.

Mål: Gjennomføre et eller flere kurs/samlinger om overflatebehandling. Sette i gang et forsøksprosjekt om overflatebehandling. F.eks. montere oppstrøksprøver av ulike overflatebehandlinger ved hvert regionmuseum i fylket.

Klima og miljø II: Troen på kjemikalier

Skadelige stoffer i samlingene er et miljøproblem. Mange av disse stoffene kan være tilført av museene selv. Museumsmeldingen peker på at det er:

naudsynt å utvikla meir kunnskap om korleis tidlegare teknikkar og teknologiar for ivaretaking påverkar arbeidet med bygningane i dag, spesielt med tanke på miljøgifter og andre kjelder til forureining.

Se ellers fellesprosjekt s. 22.

Mål: Skaffe oversikt over skadelige stoffer i bygningssamlingene, samt utvikle strategier for håndtering av dette.

Klima og miljø III: Overvåkning av effekter

Det er behov for mer data som kan brukes til å måle virkninger klimaet har på bygningssamlingene, tilstandsutvikling, og til å måle effekten av evt. tiltak som settes i verk.

Et fellesprosjekt, der man tar i bruk ulike metoder og måleverktøy, kan gi museene økt kunnskap om klima og bygningsvern. Denne kunnskapen vil være interessant både for formidling, forvaltning og forskning i bygningssamlingene. Et slikt fellesprosjekt bør gjennomføres i samarbeid med konservatorene i Museumstjenestene (se fellesprosjekt s. 23).

Mål: Ta i bruk metoder for overvåkning av klimaeffekter. Studere klimadata fra bygninger som har hatt dette installert i flere år.

Immateriell kulturarv

Den immaterielle kulturarven forvaltes best gjennom handling. En viktig del av arbeidet handler slik om kurs og samlinger for å overføre og dele kunnskap. Det kan være både interne kurs (for museumsansatte) og åpne kurs for håndverkere, huseiere og andre interesserte. Hvilke temaer som skal prioriteres for slike kurs handler om:

- Museenes behov – f.eks. behov for opplæring i bestemte teknikker i forbindelse med restaureringsprosjekt.
- Museenes ansvar for immateriell kulturarv – en plan for satsning på immateriell kulturarv kan avdekke områder det bør satses mer på.

Mål: Utarbeide plan/oversikt over immateriell kulturarv på museene, med tanke på videre satsning. Hvem kan hva? Hvilken håndverkskunnskap forvalter museene i dag? Hva mangler vi kunnskap om? Gjennomføre samlinger og kurs med ulike aktuelle tema tilknyttet prosjekter ved de ulike museene (jfr. målsetningene for det lokale byggnettverket, Rogaland).

6.4.1. Handlingsplan

Handlingsplanen er satt opp på grunnlag av målene for bygningssamlingene.

Tema	Periode	Delmål	Prosjektstørrelse (se side 17)	Samarbeid	
				Fotoarkivaren	Konservatorene
Bygningsarkiv	2022	Avslutte prosjekt om bygningsarkiv. Ferdigstilling av handbok + seminar.	Lite		
Interiør	2022	Gjennomføre fellesprosjekt om bevaring og formidling i interiør og utstillinger.	Middels	X	X
<i>Klima og miljø I</i> Overflate- behandling	2023	Gjennomføre kurs/ samlinger om utvendig overflatebehandling på mur og tre. Sette i gang et forsøksprosjekt om overflatebehandling.	Middels		X
<i>Klima og miljø II</i> Skadelige stoffer i samlingene	2023	Skaffe oversikt over skadelige stoffer i samlingene. Utvikle strategier for håndtering av dette.	Lite	X	X
<i>Klima og miljø III</i> Overvåkning av effekter	2024	Ta i bruk metoder for overvåkning av klimaeffekter.	Middels		X
Prioritering	2025-26	En bygningstype blir undersøkt ved alle museene etter metoden for prioritering i bygningssamlinger.	Stort*	X	X
Oppmåling	2022-26	Oppmåling av bygninger. Bruk av ulike metoder, både analoge og digitale.	Lite*		
Immateriell kulturarv	2022-26	Håndverksdokumentasjon Plan for satsning på immateriell kulturarv. Kurs/samlinger med ulike tema (lokalt byggnettverk)	Middels*		

* Tidsbruk er per år. Dvs et lite prosjekt som går over 5 år betyr at det blir satt av 1-2 uker per år.

Seniorkonservator Eirik Aarebrot i arbeid i konserveringslaboratoriet i Dusavik. På bordet finner man komplekse gjenstander av flere materialer, bland andet metall, tre, glass og gummi. Gjenstandene er fra Jærmuseets og Museum Stavangers samlinger. Foto: Stina Ekelund Erlandsen.

7. Konservatorer

7.1. Om stillingene

Formål / arbeidsfelt	Konservatorene kan ta på seg vanlige konserveringsoppgaver innen ulike gjenstands- og materialtyper. Konservatorene skal fokusere på tilstandsvurdering, forebyggende og oppfølgende konservering. Konservatorene skal være pådriver for profesjonelt samlingsforvaltningsarbeid i museenes samlinger. Konservatorene gir råd til museene i magasinforvaltning og andre spørsmål som gjelder museenes samlinger – herunder antikvariske bygg, arkivalier og foto – i samarbeid med de øvrige fagansvarlige i Museumstjenestene.
Etablering	Tre faste stillinger f.o.m 1. januar 2020.
Kontorsted	Norsk Oljemuseums magasin i Dusavik, Stavanger. Jærmuseet er arbeidsgiver.

7.2. Status for gjenstandssamlingene

I følge Kulturrådets statistikk for museum 2019 har museene i Rogaland nesten 360 000 kultur-, kunst- og naturhistoriske gjenstander i sine samlinger. Etter blant annet en stor innsats av Samlingsteam Rogaland (SamRog), som i perioden 2015-2019 registrerte cirka 70 000 gjenstander, er cirka halvparten av de kulturhistoriske gjenstandene i Rogaland tilfredsstillende registrert i dag. Videre er 37% av gjenstandene digitalisert og 21% er tilgjengelig på internettet (Statistikk for museum 2019, Kulturrådet).

Museenes gjenstander finner man i utstillinger, i miljøutstillinger i kulturhistoriske bygninger og til stor del i magasiner. Museene i Rogaland har et fellesmagasin på Åmøy utenfor Stavanger, i tillegg til egne magasiner. I 2016 ble det konstatert at museene i Rogaland sine magasiner stort sett er fulle, med ytterst begrenset restkapasitet (Magasinundersøkelse – Vurdering av forhold og kapasitet, SamRog 2016). Av Kulturrådets statistikk for museum 2019 fremgår det at kun 40 % av museenes kulturhistoriske gjenstander oppbevares under svært gode eller tilfredsstillende forhold. Magasin og avhending er derfor to viktige områder for museene i Rogaland. De siste årene har flere av regionens museer realisert bygging av nye velegnede museumsmagasiner: Jærmuseet, Dalane Folkemuseum og Norsk Oljemuseum. Dette var et viktig og positivt løft for deler av museenes gjenstandssamlinger, men det gjenstår fremdeles et stort arbeid med å forbedre museenes magasinforhold.

Museene i Rogaland har hatt et formalisert samarbeid om konservering av gjenstander siden etableringen av “Senter for Konserveringssamarbeid i Rogaland” (SKR) i 1996. Dette arbeidet, med både preventiv og aktiv konservering ble fra 1. januar 2020 videreført av konservatorene ved “Museumstjenestene i Rogaland”. De siste 25 årene er det gjennomført flere undersøkelser av museumssamlingenes tilstand og bevaringsforhold. De tidligste undersøkelsene finner man i *“Rapport fra SKRs første besøksrunde til regionmuseene”* (1996), *“Tilstandsregistrering ved museene basert på Trøndelagsmetoden”* (2000) og det lokale forarbeidet til *“Vel bevart? Tilstandsvurdering av museumssamlinger”* (2007). Undersøkelsene har benyttet forskjellige metoder, utvalg og formål, og det er dermed vanskelig å sammenligne resultatene. Fra et generelt perspektiv kan det konstateres at samtlige undersøkelser viser at en stor del av gjenstandenes tilstand er dårlig og peker på et stort behov for preventiv og aktiv konservering. De siste årene har SamRog, i samarbeid med museene, gjennomført en rekke tematiske revisjons- og vurderingsoppgaver på deler av museenes samlinger: *Vurdering av lykter i Karmsund Folkemuseum* (2017), *Stoler i MUST* (2018), *Revisjon og vurdering av dragkister og kommoder, Haugalandmuseet* (2018), *Felles vurdering av radiosamlingene i Rogaland* (2018-2019). Der er en forventet variasjon i gjenstandenes tilstand i de enkelte vurderingsprosjektene, men en oppsummering av disse vurderingsprosjektene data viser at 20-80% av de vurderte gjenstandene har en tilstand som er enten dårlig (103) eller kritisk (104).

7.3. Videre utvikling

Bevaring av museenes gjenstandssamlinger foregår gjennom forebyggende tiltak og aktiv konservering. Gjennom gode prosedyrer og et fokus på forebyggende tiltak kan vi løfte bevaringsnivået på samlingene, men det vil alltid også være bruk for aktive konserveringstiltak. Aktiv konservering krever kompetente konservatorer. Konserveringsfaget er under stadig utvikling. Dette gjelder ikke minst utviklingen av diagnostiseringsmuligheter, samt behandlingsmetoder- og materialer. For å kunne utføre effektive og tidsbesparende behandlinger er det viktig at utstyr og materiale er tilgjengelig i laboratoriet.

Arbeidet med gjenstandssamlingene er til stor grad styrt av museenes utstillingsplaner og hvert museums lokale fokusområde. Styringsdokumenter som den nylig publiserte museumsmeldingen gir også retninger for utviklingen av gjenstandssamlingene. Her er samlingsutvikling et tema og museene forventes å fortsatt ha en innsamlingsvirksomhet som vil gjøre dem relevante også i fremtiden. Med begrenset plass i museenes magasiner betyr dette i praksis at hvis det skal være plass til nye ting i museenes samlinger, er det andre ting som må ut. Et godt avhendingsarbeid krever en dyptgående kjennskap til samlingene, som museene allerede har, men også en god kjennskap til gjenstandenes tilstand, materialer og tilvirkningsmetoder. Her ønsker konservatorene å spille en nøkkelrolle. I et strategisk innsamlings- og avhendingsarbeid er også et godt samarbeid mellom museer på regionalt nivå til gagn for alle.

Museene arbeider kontinuerlig med bevaring og forvaltning av sine gjenstandssamlinger. Det er store variasjoner i størrelsen på samlingene og museenes ressurser i Rogaland. Samlingsforvaltning er tidskrevende, og krever bred kompetanse. En profesjonalisering av samlingsforvaltingsarbeidet er i gang, og konservatorene er en naturlig del i denne utviklingen, som rådgivende og utførende part. Profesjonalisering og kompetanseheving gjennomsyrrer alle de planlagte temaene. Felles fagdager, kurs og prosjekter er en del av strategien for kompetanseheving innen samlingsforvaltningen i regionen. En velfungerende regional faggruppe

innen samlingsforvaltning er fundamentalt for det kommende arbeidet, men videreutvikling av gjenstandssamlingene.

7.4. Mål og handlingsplan 2022-2026

I den kommende planperioden vil konservatorene arbeide med følgende fokusområder: Samlingsforvaltning, forebyggende tiltak og aktiv konservering. I handlingsplanen for 2022-2026 finner man en rekke temaer som har til formål å løfte disse fokusområdene.

Strategisk samlingsforvaltning: Tilstandsundersøkelse og prioritering

For å kunne lage en langsiktig bevaringsstrategi er god kjennskap til samlingenes tilstand fundamentalt. For å få bedre kjennskap til tilstanden i samlingene vil konservatorene etablere en rutine for gjentagende tilstandsundersøkelser. Ved å bruke samme metode og utvalg kan resultater sammenlignes, og effekten av tiltak og innsatser vurderes. I den kommende planperioden vil spesielt temaene *Tilstandsundersøkelse* og *prioritering: Strategisk samlingsforvaltning* være en viktig del i museenes fortsatte strategiske samlingsutvikling.

Mål:

Tilstandsundersøkelsen har som overgripende mål å gi bedre innsikt i gjenstandssamlingenes tilstand. Videre er målet å skape gode og tidseffektive rutiner for gjentatte storskala tilstandsundersøkelser.

Prioritering: Strategisk samlingsforvaltning er et tema i forlengelse av tilstandsundersøkelsen. Målet med dette temaet er, med utgangspunkt i store gjenstander, å fordype oss i tilstand, innsamling og avhending.

Forebyggende tiltak: Interiør og overvåkning av klimaeffekter

Museenes gjenstandssamlinger finner man i de historiske bygningenes miljøutstillinger, i utstillinger og på magasiner. Uavhengig av plassering, er forebyggende arbeid med eksempelvis skadedyrkontroll, inneklimate og lysnedbrytning essensiell for en god samlingsforvaltning. Her arbeider Museumstjenestenes konservatorer tett sammen med regionens museer for å finne hensiktsmessige og effektive løsninger og gode prioriteringer. Ofte gir små preventive tiltak store effekter på nedbrytningen over lang tid. Men hvilke tiltak er mest effektive for bevaringen av gjenstander og hvilke gjenstandsgrupper krever særlig oppmerksomhet? Temaet *Interiør* omhandler bevaring og formidling av gjenstander og interiør i utstillinger, herunder preventive tiltak (IPM, lys, klima m.v.) og materialbruk. Under temaet *Overvåkning av klimaeffekter* vil klimaets effekter på gjenstander og bygninger analyseres, og i forlengelsen kan forebyggende tiltak implementeres.

Mål:

Interiør har som mål å øke museenes kjennskap til forebyggende bevaring, og gjøre det lettere for museene å gjøre riktige valg ut fra et nedbrytningsperspektiv.

For temaet *Overvåkning av klimaeffekter* er målet en dypere kjennskap til klimapåvirket nedbrytning av bygninger og gjenstander.

Aktiv konservering: Skadelige stoffer i gjenstandssamlingene, Overflatebehandling, Dokumentasjon av fotoalbum og Konservering av materiell- og immateriell kulturarv

Forebyggende tiltak er fundamentalt i bevaringsarbeidet, men skal suppleres med aktive konserveringstiltak. Det kan være lettere behandling av en stor mengde gjenstander in situ i en kulturhistorisk miljøutstilling, eller mer kompliserte praktiske konserverings- og restaureringstiltak i laboratoriet. Gjennom disse behandlingene bevares gjenstandene i en presentabel tilstand, og materiale- og teknologihistorisk informasjon kan innhentes. Gjennom temaet *Skadelige stoffer i gjenstandssamlingene* studeres stoffer som alle som er i tett kontakt med og håndterer museumsgjenstander bør være observante på. Et annet tema innenfor fokusområde aktiv konservering er temaet *Overflatebehandling*. Dette temaet omhandler lokale overflatemetoder og oppstart av et forsøksprosjekt er inkludert. I temaet *Dokumentasjon av fotoalbum* håndteres spørsmål om komplekse gjenstanders materialer og tilstand. Bevaringsstrategier diskuteres. Med teamet *Konservering av materiell- og immateriell kulturarv* ser vi tilbake for å kunne se fremover. Etter 30 år med fellestjenester innen konservering i Rogaland er det tid for å evaluere behandlinger og strategier.

Mål:

Skadelige stoffer i gjenstandssamlingene har som overgripende mål å gi alle som håndterer museumsgjenstander et større innblikk i hvilke stoffer som man kan forvente å komme i kontakt med, og hvordan man kan beskytte seg mot disse.

Temaet *Overflatebehandling* har som mål å gi bedre kjennskap til lokale overflatebehandlinger og deres nedbrytning. I prosjektperioden skal et forsøksprosjekt startes opp.

Målet med temaet *Dokumentasjon av fotoalbum* er bedre kjennskap til arbeidet med komplekse gjenstander og forskjellige bevaringsstrategier.

Målet med temaet *Konservering av materiell- og immateriell kulturarv* er å finne ut hvilke behandlingsmetoder og strategier om fungerer – og ikke fungerer.

7.4.1. Handlingsplan

Handlingsplanen er satt opp på grunnlag av målene for gjenstandsamlingene

Tema	Periode	Delmål	Prosjektstørrelse (se side 17)	Samarbeid	
				Fotoarkivaren	Bygningsantikvaren
Interiør	2022	Bevaring og formidling av gjenstander og interiør i utstillinger. Preventive tiltak (IPM, lys, klima m.v.).	Middels	X	X
Dokumentasjon av fotoalbum	2022-23	Komplekse gjenstanders materialer og tilstand. Bevaringsstrategier.	Lite	X	
Skadelige stoffer i gjenstandssamlingene	2023	Undersøke og finne strategier for håndtering av museumsgjenstander med skadelige stoffer (opprinnelig og med formål om å bevare).	Middels	X	X
Overflatebehandling	2023	Kurs/samlinger om lokale overflatebehandlinger. Enklere analysemetoder. Oppstart forsøksprosjekt.	Lite		X
Tilstandsundersøkelse	2024	Hvordan er tilstanden for gjenstandssamlingene i Rogaland? Strategi og metodeutvikling. Får vi vite noe vi ikke allerede vet?	Stort	X	X
Overvåkning av klimaeffekter	2024	Kurs/samlinger om klimaeffekter. Metoder og begrensninger.	Lite		X
Prioritering: Strategisk samlingsforvaltning	2025	Store gjenstander. Eks. landbruksredskaper, maskiner og kister. Tilstand, innsamling, avhending.	Stort	X	X
Konservering av materiell- og immateriell kulturarv	2026	30 år med fellestjenester innen konservering i Rogaland. Evaluering av behandlinger og strategier. Se tilbake for å kunne se fremover.	Stort		

8. Sluttnoter / referanser

ⁱ Retningslinjer for styringsgruppa (2018)

ⁱⁱ Rogaland fylkeskommune (2011). *Regionalplan for museum 2011 - 2014*.

ⁱⁱⁱ De Haan, B. (2012). *Utredning av fellestjenester innenfor samlingsforvaltning*. Rogaland fylkeskommune.

^{iv} Haugsevje, Å., Løkka, N. og Kleppe, B. (2016) *Til lands og til vanns og på sokkelen med. Evaluering av museumsreformen i Rogaland*, Telemarksforskning.

^v Regjeringen (2021). *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*. Meld. St. 23 (2020-2021)

^{vi} Regjeringen (2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. Meld. St.meld. nr. 24 (2008-2009)

^{vii} Leden, S. (2017) *Forvaltning av museumsbygninger*, Kulturrådet.